

УДК 378.147:811.111:004.8:17.024

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11\(41\)-1398-1414](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11(41)-1398-1414)

Шерстюк Надія Володимирівна старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування, факультет готельно-ресторанного та туристичного бізнесу імені проф. В. Ф. Доценка, Національний університет харчових технологій, м. Київ, <https://orcid.org/0009-0001-0356-3904>

ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗВО

Анотація. Технології штучного інтелекту дедалі активніше інтегруються в освітній простір закладів вищої освіти, суттєво трансформуючи процеси викладання та навчання. Водночас застосування штучного інтелекту у викладанні англійської мови порушує низку етичних проблем, які потребують наукового аналізу.

Мета дослідження полягає в аналізі етичних викликів, пов'язаних із використанням штучного інтелекту в процесі навчання англійської мови в закладах вищої освіти.

Методи. Для досягнення поставленої мети застосовано метод критичного аналізу наукової літератури, що допомогло узагальнити і систематизувати наявні дані щодо етичних аспектів впровадження технологій штучного інтелекту в освітню практику.

Результати. Здійснений аналіз дав змогу ідентифікувати найбільш значущі етичні проблеми застосування штучного інтелекту в освітній галузі, зокрема питання конфіденційності даних, прозорості алгоритмічних рішень і розподілу відповідальності за рішення, що приймаються автоматизованими системами. У контексті викладання англійської мови в закладах вищої освіти технології штучного інтелекту створюють можливості для персоналізації освітнього процесу, розвитку автономності здобувачів вищої освіти та вдосконалення їхніх комунікативних компетентностей. Однак поряд із зазначеними перевагами постають суттєві етичні виклики, що потребують поглибленого наукового осмислення. До них належать проблеми академічної доброчесності, збереження автентичності міжособистісної комунікації, захисту персональних даних здобувачів освіти, а також ризику формування надмірної залежності від цифрових технологій. З огляду на це, етичні аспекти відіграють визначальну роль у процесах розроблення та впровадження систем штучного інтелекту. Отже, актуальним завданням

є формування надійних етичних засад, що забезпечать відповідальне та ефективне використання штучного інтелекту за умови належного нормативно-правового регулювання.

Висновки. Застосування штучного інтелекту в процесі вивчення англійської мови відкриває нові перспективи для реалізації персоналізованого, інтерактивного та результативного навчання. Етично обгрунтоване впровадження технологій штучного інтелекту має базуватися на принципах прозорості, підзвітності, інклюзивності та справедливості. Науково-педагогічний працівник зберігає провідну роль у цьому процесі, виконуючи функції наставника, який формує в здобувачів освіти відповідальне ставлення до використання цифрових інновацій в освітній діяльності.

Ключові слова: викладання англійської мови, штучний інтелект, захист даних, цифрове оцінювання, академічна доброчесність, прозорість алгоритмів, відповідальне використання ШІ.

Sherstiuk Nadiia Senior Lecturer, Department of Foreign Languages for Professional Purposes, Faculty of Hotel, Restaurant and Tourism Business named after Prof. V. F. Dotsenko, National University of Food Technologies, Kyiv, <https://orcid.org/0009-0001-0356-3904>

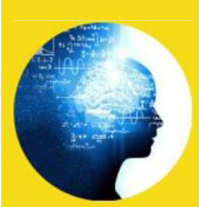
ETHICAL CHALLENGES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN TEACHING ENGLISH IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. Artificial intelligence technologies are being increasingly integrated into the educational environment of higher education institutions, significantly transforming teaching and learning processes. However, the use of artificial intelligence in teaching English raises several ethical issues that require scholarly analysis.

The purpose of this study is to analyze the ethical challenges associated with the use of artificial intelligence in English language teaching in higher education institutions.

Methods. To achieve this goal, the method of critical analysis of scientific literature was applied, which made it possible to generalize and systematize existing data on the ethical aspects of implementing artificial intelligence technologies in educational practice.

Results. The analysis identified the most significant ethical problems related to the application of artificial intelligence in education, including data privacy, transparency of algorithmic decisions, and the distribution of responsibility for actions made by automated systems. In the context of English

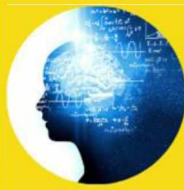
language instruction in higher education, artificial intelligence technologies provide opportunities for the personalization of learning, the development of learners' autonomy, and the improvement of their communicative competencies. Nevertheless, these advantages are accompanied by serious ethical challenges requiring deeper academic reflection. They include issues of academic integrity, preservation of authenticity in interpersonal communication, protection of learners' personal data, and risks of excessive dependence on digital technologies. In this regard, ethical considerations play a crucial role in the design and implementation of artificial intelligence systems. Therefore, an essential task is the development of reliable ethical frameworks to ensure responsible and effective use of artificial intelligence under appropriate legal and regulatory conditions.

Conclusions. The use of artificial intelligence in English language learning opens new prospects for implementing personalized, interactive, and effective education. Ethically grounded integration of artificial intelligence technologies should be based on the principles of transparency, accountability, inclusivity, and fairness. The academic instructor maintains a key role in this process, acting as a mentor who fosters responsible attitudes toward digital innovations in educational activities.

Keywords: English language teaching, artificial intelligence, data privacy, digital assessment, academic integrity, algorithms transparency, responsible AI.

Постановка проблеми. Становлення штучного інтелекту (ШІ) як наукового напрямку розпочалося в середині ХХ століття, коли дослідники почали вивчати можливості створення машин, що здатні до процесів мислення, подібних до людських. Упродовж наступних десятиліть у цій галузі було досягнуто значних результатів, що зумовило широке впровадження технологій ШІ в різноманітних сферах людської діяльності. Нині системи ШІ функціонують у таких напрямках, як комп'ютерний зір, розпізнавання мовлення, автоматичне оброблення природної мови та машинне навчання, що уможлиблює оптимізацію роботи систем і прийняття рішень на підставі аналізу великих масивів даних.

Окрім того, разом зі стрімким розвитком науки та технологій ШІ переживає експоненціальне зростання. Ця технологія дедалі активніше інтегрується в освітній простір, суттєво трансформуючи процеси викладання та навчання. Нині ШІ широко використовується у сфері вищої освіти, а його численні можливості мають значний вплив на навчання та академічну результативність. Технології ШІ уможлиблюють постійну оптимізацію навчального середовища, стимулюючи ініціативу та креативність здобувачів освіти.

Водночас вони дають змогу науково-педагогічним працівникам ефективніше організувати освітній процес, сприяючи більш раціональному підходу до навчання.

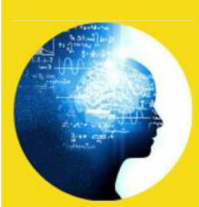
Пандемія COVID-19 та повномасштабна війна в Україні зумовили раптове та стрімке прискорення цифровізації викладання та навчання. Науково-педагогічним працівникам і здобувачам освіти довелося швидко адаптуватися до організації навчального процесу у віртуальному середовищі з використанням онлайн-ресурсів. Поява ШІ, зокрема генеративного, стала одним із найбільш значущих технологічних проривів останніх років. Цей технологічний прогрес фундаментально змінює характер навчання та викладання. Водночас особливого значення набуває розуміння не лише впливу інновацій на академічну результативність і практику викладання, а й усвідомлення етичних викликів, які вони створюють для закладів вищої освіти (ЗВО), оскільки майбутнє вищої освіти тісно пов'язане з досягненнями в галузі нових технологій та обчислювальними можливостями інтелектуальних машин.

У цьому контексті досягнення в галузі ШІ відкривають нові перспективи та ставлять безпрецедентні виклики для викладання та навчання в академічному середовищі, трансформуючи управління та внутрішню структуру ЗВО. Нині вкрай важливо, щоб система вищої освіти відповідала цим тенденціям для забезпечення оптимізованого навчального досвіду. Однак необхідно ретельно дослідити етичні виміри цієї трансформації для оцінювання її загального впливу на академічну результативність.

Для послідовного та ефективного виділення етичних проблем, які пов'язані з використанням технологій, що імітують або відтворюють людські когнітивні функції, у цьому дослідженні запропоновано розглянути визначення ШІ та важливих етапів його еволюції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія розвитку ШІ бере початок із середини ХХ століття, коли було розпочато дослідження щодо можливості створення машин, здатних мислити та навчатися подібно до людини. З часом ШІ перетворився з теоретичного поняття на практичну технологію, що активно проникає в усі сфери життя – від промисловості до освіти. Сучасні системи ШІ здатні аналізувати інформацію, вести діалог, створювати тексти та навіть адаптувати навчальні матеріали під індивідуальні потреби користувачів [1, с. 3].

У цьому контексті С. Толочко та А. Годунова обґрунтовують трансформацію ШІ з теоретичної ідеї на практичний інструмент, що активно інтегрується в освітній процес і є суттєвим засобом наукової та освітньої

діяльності [2, с. 20]. Дослідники підкреслюють, що в навчанні англійської мови в ЗВО ІІІ виступає і як технологічна підтримка науково-педагогічного працівника, і як новий суб'єкт комунікації, що впливає на способи взаємодії між викладачем, здобувачем освіти та навчальним матеріалом.

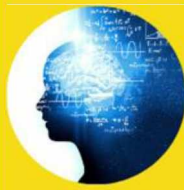
Зокрема В. Дроздова, К. Рудніцька та І. Росквас досліджують найпоширеніші інноваційні технології, які використовуються в процесі викладання іноземних мов, визначаючи їхні переваги та недоліки. Іноземна мова, на думку дослідниць, є головним чинником формування професійної іншомовної компетентності майбутніх фахівців. У ході дослідження було встановлено, що впровадження інновацій у процес викладання іноземних мов охоплює два аспекти: інформаційно-комунікаційний та комунікативно-діяльнісний. З огляду на це, роль викладача поступово переосмислюється та трансформується: він є не просто носієм інформації щодо різних аспектів мови, а стає наставником, модератором і фасилітатором комунікації під час спільної діяльності зі здобувачами освіти [3, с. 1].

Водночас така інтеграція породжує низку етичних викликів, зокрема питання академічної доброчесності, ризику заміщення людського спілкування алгоритмічними моделями, небезпеку втрати автентичності навчального досвіду та необхідність формування в здобувачів освіти критичного мислення щодо використання ІІІ. Зокрема В. Верещака аналізує етичні виклики, пов'язані з тим, що системи ІІІ можуть демонструвати упередженість у розпізнаванні акцентів, діалектів чи варіантів англійської мови, що обмежує їх універсальність [4, с. 44].

Таким чином, сучасна педагогічна практика в ЗВО має цілеспрямовано впроваджувати інструменти ІІІ та формувати етичну культуру їх використання. Ідеться про культуру, у якій технологія не витісняє людяність, а підсилює її, сприяючи розвитку мовних, культурних і комунікативних компетентностей здобувачів освіти [5, с. 172].

Науковці С. Сонгсієнґчай (S. Songsiengchai), Б. Сєреєрат (B. Sereerat) та В. Ватананімітгул (W. Watananimitgul) презентували результати свого дослідження, які переконливо свідчать на користь інтеграції інструментів ІІІ, зокрема ChatGPT, у навчальне середовище з метою підвищення ефективності вивчення іноземних мов. Отримані результати показали, що здобувачі освіти, які взаємодіяли з ChatGPT, покращили свої мовні навички, а аналіз за допомогою парного t-тесту засвідчив статистично значущу різницю між контрольними та експериментальними групами ($p < 0,05$).

Згідно з результатами фокус-групових інтерв'ю, учасники експериментальної групи відзначили, що навчання з використанням ІІІ було більш цікавим, інтерактивним і персоналізованим. Вони підкреслили, що завдяки миттєвому зворотному зв'язку та адаптивним вправам ChatGPT допоміг їм

краще зрозуміти та застосовувати мовні конструкції. Окрім того, спостерігалося підвищення мотивації, зростання впевненості в собі та позитивна зміна ставлення здобувачів освіти до процесу вивчення англійської мови [6, с. 68].

Отже, ІІІ стає дедалі поширенішим у цифровізованому освітньому просторі. Тому важливо, щоб навчальні програми адаптувалися до цих змін, задовольняючи потребу в експертних знаннях і розвитку критичного мислення здобувачів освіти [7, с. 557]. Необхідно забезпечити науково-педагогічних працівників ресурсами, які дадуть змогу ефективно розуміти та використовувати генеративні інструменти ІІІ [8].

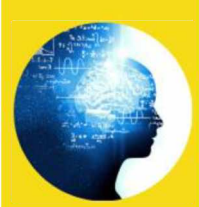
З огляду на наведене, аналіз наукової літератури свідчить про нагальну потребу в систематичній підтримці науково-педагогічних працівників для ефективної інтеграції інструментів ІІІ в освітній процес. Спеціалізовані тренінги та семінари можуть допомогти педагогам освоїти технології, адаптувати їх до навчальних цілей і враховувати індивідуальні особливості здобувачів освіти.

Водночас розроблення чітких етичних рекомендацій щодо використання ІІІ сприятиме формуванню автентичного та відповідального навчального середовища, у якому технологія є допоміжним інструментом, а не заміником педагогічної взаємодії.

Мета статті – проаналізувати та узагальнити головні етичні виклики, що виникають у процесі використання ІІІ в навчанні англійської мови у ЗВО, а також визначити шляхом формування етичної культури його впровадження в освітню практику.

Для досягнення визначеної мети передбачено виконання таких завдань:

1. Дослідити головні виклики, що постають під час інтеграції ІІІ в освітнє середовище, зокрема у сферу вивчення іноземних мов.
2. Окреслити потенціал інструментів ІІІ для підвищення ефективності навчання англійської мови та формування ключових іншомовних компетентностей.
3. Проаналізувати етичні ризики, що пов'язані із застосуванням ІІІ в навчальному процесі (конфіденційність даних, академічна доброчесність, прозорість алгоритмів).
4. Визначити принципи та механізми формування етичної культури використання ІІІ в навчанні, що спрямована на розвиток критичного мислення та відповідальності здобувачів освіти.
5. Запропонувати рекомендації щодо впровадження етичних стандартів у процес розроблення, використання та моніторингу систем ІІІ в освіті.

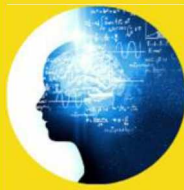
Виклад основного матеріалу. ШІ становить значний потенційний виклик для освітнього середовища, оскільки його використання часто супроводжується недостатнім аналізом наслідків, що зумовлює виникнення низки етичних проблем. Потенціал інструментів зворотного зв'язку в лінгвістичній сфері стає очевидним із появою ШІ, що актуалізує питання навчання на основі інтенсивного використання комп'ютерних технологій, насамперед для вивчення іноземної мови або для пропонування персоналізованих завдань у межах навчального процесу, включаючи нові технології ШІ.

У цьому контексті дослідники наголошують, що науково-педагогічні працівники та здобувачі освіти мають усвідомлювати етичні проблеми, що пов'язані з використанням ШІ, включаючи відповідальність за отримані відповіді, маніпулювання інформацією та достовірність джерел.

Порушені питання свідчать про те, що чинні кодекси етики потребують перегляду з урахуванням технологій, що нині розробляються. Зазвичай кодекси не враховують потенційний вплив автоматизованих систем і неадекватність наявних методів нагляду, інституційних і правових процесів, розроблених для вирішення пов'язаних із цим ризиків. Це вимагає переосмислення професії з урахуванням фундаментальної роботи з етики технологій.

Поява інструментів ШІ у сфері освіти викликала широкий спектр реакцій – від захоплення до занепокоєння. Чимало ЗВО, реагуючи на появу нових технологій, вдалися до жорстких заходів, що спрямовані на обмеження чи навіть заборону використання ШІ в освітньому процесі. Такі рішення мотивувалися прагненням зберегти академічну доброчесність, запобігти плагіату та захистити інтелектуальну репутацію університетів і науково-педагогічних працівників. Водночас надмірно репресивний підхід, що побудований на заборонах і санкціях, продемонстрував обмежену ефективність і навіть певною мірою суперечить природі освітнього процесу, який передбачає розвиток критичного мислення та етичної відповідальності здобувачів освіти.

Досвід низки країн, зокрема Австралії, підтверджує, що більш результативною стратегією протидії академічним порушенням є освітній, а не каральний підхід. Замість жорстких обмежень ефективнішими виявляються методи формування культури академічної доброчесності, де використання ШІ розглядається не як загроза, а як інструмент, що потребує усвідомленого й етичного застосування [9]. У цьому контексті освіта має допомагати здобувачам освіти розуміти межі дозволеного, відповідальність за результати власної роботи та роль технологій у підтримці навчального процесу, а не в його заміні.

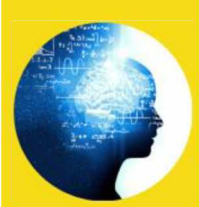

Водночас розвиток систем виявлення академічної недоброчесності, що спираються на ті самі алгоритми ШІ, засвідчує формування своєрідного технологічного протистояння. З одного боку, інституції прагнуть забезпечити доброчесність, а з іншого – користувачі шукають шляхи обійти наявні обмеження. Така динаміка лише підсилює потребу в чітких етичних орієнтирах і педагогічних стратегіях, що спрямовані не на заборону, а на виховання відповідального ставлення до використання інноваційних технологій у навчанні англійської мови.

Вивчення іноземних мов є важливою навичкою для особистісного розвитку, професійного зростання та культурного розуміння. У контексті освіти розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості для здобувачів освіти ЗВО, які вивчають іноземні мови. Оскільки традиційні методи відходять від парадигми сучасності та вимагають значних часових, організаційних і фінансових ресурсів, ШІ трансформує освітній процес, роблячи його більш доступним і ефективним.

Традиційні методи викладання ґрунтувалися на ідеї, що ефективне опанування мови має базуватися переважно на засвоєнні граматичних правил [10; 11]. Проте сучасні дослідники наголошують насамперед на пріоритеті комунікації та взаємодії. Цей підхід, що згодом трансформувалася в комунікативну методику навчання, нині набуває нового змісту в умовах інтеграції ШІ в освітній процес [12]. Використання ШІ дає змогу створювати середовище, де здобувачі освіти можуть практикувати мову в інтерактивному форматі, імітуючи реальні комунікативні ситуації. Водночас це актуалізує етичні питання щодо автентичності спілкування, ролі науково-педагогічного працівника в цифровому середовищі та збереження балансу між технологічним посередництвом і живою людською взаємодією.

У своєму дослідженні Н. Хідая (N. Hidayah) та співавтори розглядають опанування англійської мови як формування ключових компетентностей, серед яких розуміння та продукування усного і письмового мовлення, а також ефективна взаємодія. Разом з тим на практиці більшість здобувачів освіти не досягають збалансованого рівня в цих сферах. Дослідники наводять приклад, що, маючи добрі навички читання, здобувачі можуть відчувати труднощі під час живого спілкування. ШІ відкриває широкі можливості для подолання цих дисбалансів, створюючи адаптивні середовища навчання, які реагують на індивідуальні потреби здобувачів освіти. Завдяки інтелектуальним платформам, чат-ботам і генеративним моделям здобувачі освіти можуть отримувати миттєвий зворотний зв'язок, тренувати мовлення без страху помилки та занурюватися в реалістичні комунікативні ситуації.

Водночас інтеграція таких технологій у навчальний процес актуалізує етичні проблеми збереження автентичності людського спілкування. Існує ризик, що надмірна залежність від цифрових помічників може зменшити роль живої комунікації, яка є фундаментом формування міжкультурної компетентності.

Тому завданням науково-педагогічного працівника є не лише впровадження ШІ в освітній процес, а й забезпечення його етичного використання. ШІ має виступати як інструмент підтримки, а не заміни людської взаємодії [13].

Отже, ефективність вивчення англійської мови нині безпосередньо пов'язана з використанням цифрових технологій, адже більшість навчального контенту (тексти, відео, зображення чи аудіоматеріали) створюється, аналізується та передається за допомогою комп'ютерних систем і мереж.

Ці процеси потребують спеціалізованих інструментів, що здатні працювати з великими масивами мовних даних. Якщо ще декілька років тому технології, які автоматично аналізують або генерують мовні висловлювання, вважалися новинкою, то нині вони стали невіддільною частиною освітнього процесу.

Зокрема, системи лінгвістичного інжинірингу, що базуються на ШІ, активно використовуються для створення, перекладу та аналізу навчальних матеріалів.

Вони дають змогу здійснювати глибоке оброблення природної мови, формалізуючи знання про її лексичну та синтаксичну структуру, що забезпечує точніше розуміння та інтерпретацію текстів. Використання таких технологій підвищує якість навчання англійської мови, оскільки сприяє автоматизованій перевірці граматики, вимови, стилю, а також розробленню індивідуальних завдань відповідно до рівня володіння мовою кожного здобувача освіти.

Нині ШІ створює передумови для більш персоналізованого, гнучкого та інтерактивного освітнього середовища.

Ці технології відкривають широкі можливості для охоплення максимальної аудиторії.

Окрім того, важливо усвідомлювати зростання ролі таких технологій у повсякденному житті учасників освітнього процесу. Онлайн-курси, платформи мовного обміну та мобільні додатки зробили навчання більш доступним і зручним.

Мова відіграє важливу роль у системах ШІ, які аналізують і обробляють великі обсяги письмової та усної інформації. Оброблення природної мови вимагає аналізу на різних рівнях (табл. 1).

Таблиця 1

Процеси оброблення природної мови системами ШІ

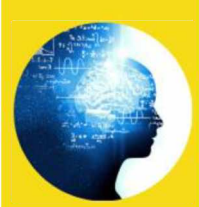
Рівень мови	Функція обробки
Лексичний рівень	Застосування правил використання окремих слів
Синтаксичний рівень	Забезпечення правильного порядку слів і його впливу на значення речення
Семантичний рівень	Визначення значення слів і речень у контексті та культурі
Прагматичний рівень	Урахування комунікативного та соціального контексту і його впливу на інтерпретацію

Джерело: розроблено автором.

Зважаючи на наведене, поява численних нових педагогічних інструментів стала можливою завдяки ШІ, що ґрунтується на алгоритмах, які дають змогу машинам імітувати елементи людського інтелекту [14]. Ця інноваційна технологія допомагає мінімізувати помилки та покращити користувацький досвід у різних сферах, зокрема у викладанні. Дистанційні курси, навчання у віртуальному середовищі – усе це є зміною парадигми. Водночас ця трансформація не є футуристичним проєктом у далекому майбутньому, а реалізується вже сьогодні.

Спираючись на дидактичний трикутник (викладач – здобувач освіти – знання), можна класифікувати вплив ШІ на навчання. ШІ сприяє розвитку численних технологій, які здатні замінити передбачувані та рутинні завдання науково-педагогічних працівників. Наприклад, це може бути автоматизація певних завдань із низькою доданою вартістю, зокрема перевірка екзаменаційних робіт, що забирає значний час у викладачів.

Водночас робота науково-педагогічного працівника значно виходить за межі автоматизованих завдань. Окрім ролі передавача знань, науково-педагогічний працівник XXI століття є наставником і творцем навчального середовища. Емпатія, доброзичливість, когнітивна гнучкість і критичне мислення є людськими якостями, які важко відтворити за допомогою ШІ, що виконує роль помічника, а не заміни. Етичні принципи завжди пов'язані з моральними орієнтирами суспільства та передбачають усвідомлене ставлення до питань добра, відповідальності, справедливості та поваги до людської гідності. У контексті використання ШІ в освітній сфері поняття етики ШІ виходить за межі технічних аспектів і стосується насамперед того, як ці технології впливають на процес формування знань, розвиток особистості та підтримання академічної доброчесності. Підвищений інтерес до цієї проблематики впродовж останніх років пояснюється не лише швидким поширенням інтелектуальних систем, а й необхідністю осмислення моральних наслідків їх застосування в педагогічній практиці.

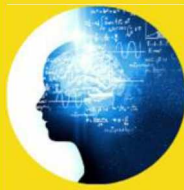
Масове впровадження цифрових технологій без належного осмислення їхніх етичних наслідків створює своєрідний етичний вакуум, у якому технічна ефективність нерідко домінує над гуманістичними цінностями [15]. З огляду на це, постає потреба у формуванні комп'ютерної етики, заснованої на універсальних принципах прозорості, безпеки, справедливості, відповідальності та захисту прав людини. Використання ШІ в навчанні англійської мови потребує особливої уваги до питань конфіденційності даних здобувачів освіти, академічної чесності під час виконання завдань, а також до забезпечення рівного доступу до технологій для всіх здобувачів освіти.

Окрім того, сучасна дискусія щодо етичного ШІ дедалі більше зосереджується на проблемі зрозумілості та підзвітності алгоритмів. Прозорість у роботі систем, що аналізують чи генерують тексти, має ключове значення в навчальному контексті, адже вона дає змогу науково-педагогічним працівникам і здобувачам освіти усвідомлювати механізми прийняття рішень ШІ [16]. Таким чином, головними етичними вимогами є дотримання принципів конфіденційності, професійної відповідальності, безпеки, людського контролю та поваги до фундаментальних цінностей освіти.

Урахування етичних міркувань має відбуватися не після впровадження технологій, а на початкових етапах їх проєктування та інтеграції в навчальний процес. Це передбачає оцінювання потенційних ризиків, які може нести використання ШІ, а також розроблення превентивних механізмів для мінімізації етичних порушень. Зокрема під час проєктування чи адаптації освітніх інструментів на основі ШІ важливо враховувати можливий вплив на різні групи здобувачів освіти, особливо вразливі або маргіналізовані, забезпечуючи принцип інклюзивності.

Етичний вимір використання ШІ в навчанні англійської мови у ЗВО має стати невіддільним елементом освітньої політики. Ідеться не лише про технічні норми чи правила, а насамперед про формування культури відповідального та усвідомленого використання інновацій, де технологія слугує освітнім цілям, а не підміняє їх. Отже, необхідно враховувати такі етичні принципи, як справедливість і безпека, які мають бути інтегровані в проєкт системи.

Забезпечення конфіденційності даних є надзвичайно важливим і часто спирається на набори даних для моделей машинного навчання. Етичний ШІ вимагає відповідального збору даних, що гарантує дотримання конфіденційності та уникає дискримінаційної упередженості. Дослідники мають усвідомлювати потенційні упередження, присутні в даних, і вживати заходів для їх пом'якшення чи усунення.

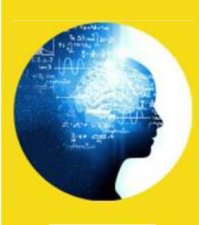

Важливо усвідомлювати, як системи ШІ приймають свої рішення. Розробники мають прагнути зробити цей процес зрозумілим, що дасть змогу користувачам і зацікавленим сторонам легше сприймати, чому було прийнято рішення, а також оцінити надійність системи. Використані методи, застосовані алгоритми та навчальні дані мають бути максимально прозорими. Отже, легітимність ШІ вимагає поєднання технічних, етичних, регуляторних і освітніх зусиль [16]. Це сприятиме відповідальному використанню та зміцненню довіри суспільства до цієї технології.

Системи ШІ мають бути зрозумілими. Це може передбачати використання методів пояснення ШІ, серед яких інтерпретація моделі або чітка документація використовуваних процесів. Оцінювання ризиків використання ШІ є безперервним процесом, оскільки вони розвиваються з часом, і нові міркування можуть виникати в міру розвитку технологій. Перед розгортанням системи ШІ важливо передбачити, запобігти та пом'якшити потенційні негативні наслідки для забезпечення стійкості та надійності системи. Необхідно здійснити ретельне оцінювання потенційних ризиків. Тому важливо залишатися пильними, оновлювати оцінки ризиків і відповідно адаптуватися, щоб забезпечити відповідальне та корисне використання. Це передбачає виявлення проблемних випадків використання, потенційних упереджень, непередбачуваних наслідків тощо.

Дослідники мають нести відповідальність за власні розробки. Це означає усвідомлення потенційного впливу ШІ на суспільство, навколишнє середовище та окремих осіб. Необхідно запровадити механізми підзвітності, щоб дати змогу користувачам і зацікавленим сторонам висловлювати свої занепокоєння та повідомляти про проблеми, що пов'язані зі ШІ.

Окрім того, важливо залучати експертів з етики, користувачів та регуляторні органи до всього процесу розробки ШІ. Їхня участь допомагає враховувати різноманітність точок зору та забезпечує колективне та обґрунтоване прийняття рішень. Інтеграція етичного ШІ в розробку систем ШІ є галуззю, що постійно розвивається. Нині розробляються нові ініціативи, стандарти та правила, які допоможуть практикам, менеджерам і відповідним органам влади в цьому процесі. Ці рекомендації можуть слугувати орієнтиром для вирішення етичних дилем. Регулювання ШІ є необхідною умовою для забезпечення кращих умов розробки та використання цієї інноваційної технології. З етичної точки зору інтеграція систем ШІ в освітній процес закладів вищої освіти може мати негативний вплив на здобувачів освіти в процесі автоматизованої оцінки, наприклад, через непрозорість або упередженість роботи алгоритмів. З цієї причини розробка та використання систем ШІ в освіті мають базуватися на наборі фундаментальних принципів, що підкріплюються системним підходом [17].

Вплив ІІІ на професію науково-педагогічного працівника потребує поглибленого аналізу, а його переваги мають бути доступними для всіх закладів освіти. Тому компетентні органи влади повинні враховувати такі аспекти під час інтеграції ІІІ у освітні системи та використання потенціалу великих даних і аналітики навчання (табл. 2).

Таблиця 2

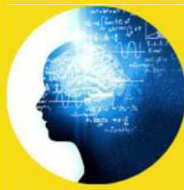
Етичні аспекти в імплементації ІІІ в освітній процес закладів вищої освіти

Дія	Доцільність
Надавати закладам вищої освіти та здобувачам освіти доступ до цифрової інфраструктури	Забезпечення рівності та інклюзії. Регулювання ІІІ з точки зору підзвітності та прозорості для усунення упередженості в алгоритмах і захисту учасників освітнього процесу від дискримінації за ознакою раси, етнічної приналежності, статі чи соціального статусу
Створювати описи роботи алгоритмів, зрозумілі для учасників освітнього процесу	Забезпечення прозорості
Перевіряти результати, роботи ІІІ	Попередження розповсюдження хибної інформації, пов'язаної з «галюцинаціями» ІІІ
Застосовувати надійний захист освітніх даних	Запобігання їх неправомірному використанню. Забезпечення анонімізації інформації та використання шифрування даних
Запровадити механізми нагляду при автоматизованому оцінюванні	Уникнення алгоритмічної упередженості
Уникати інформаційного перевантаження	ІІІ має надавати здобувачам освіти набори інформації, які вони можуть засвоїти та зрозуміти

Джерело: розроблено автором.

У цьому контексті головним викликом для освітян у найближчі десятиліття буде відбір релевантної для здобувачів освіти інформації. Поширення інструментів ІІІ різних видів створює труднощі у виділенні та інтерпретації інформації, коли її попередньо відбирають та спрямовують алгоритми ІІІ.

Розроблення систем, що надають науково-педагогічним працівникам нові та творчі ролі, вимагає правильного використання цих технологій. Можливості ІІІ мають бути розширені за межі базових навичок інформаційно-комунікаційних технологій для підготовки викладачів. Хоча системи ІІІ не призначені для заміни науково-педагогічних працівників, однак ця технологія може допомогти нині спростити їхню багатофункціональну діяльність.

Висновки. Поява генеративного ШІ спричиняє радикальні зміни в повсякденному житті. Сьогодні всі сфери суспільства відчували вплив цієї інновації, і галузь вивчення іноземних мов не є винятком. Існують інструменти на основі ШІ, які сприяють розвитку іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти. ШІ є реальністю, викликом і перспективою водночас.

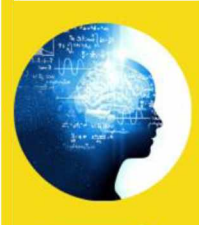
У дослідженні визначено переваги застосування ШІ у процесі навчання англійської мови у ЗВО, розкрито сутність основних труднощів через призму етичних викликів при застосуванні ШІ. Впровадження ШІ в контексті викладання англійської мови у ЗВО відкриває нові перспективи та можливості для здобувачів освіти і науково-педагогічних працівників. Використовуючи застосунки ШІ, зокрема генеративні ШІ та великі мовні моделі, можливо створювати навчальні послідовності та підготовлювати курси, адаптовані до потреб учасників освітнього процесу.

Водночас швидкий розвиток цих інструментів актуалізує етичні питання щодо використання ШІ. Тому важливо забезпечити відповідність практики етичним нормам, базуючись на принципах надійності та достовірності інформації, а також пропонувати адаптивні та відповідні застосунки, які задовольняють потреби здобувачів освіти та допомагають розв'язувати проблеми в масштабному форматі. В контексті цього варто підкреслити, що відповідальне ставлення до використання ШІ створює умови для ефективного формування критичного мислення, оскільки вимагає постійного аналізу згенерованої інформації, оцінювання її достовірності.

Перспективи подальших наукових розвідок можуть бути спрямовані на розроблення моделей етичного супроводу інтеграції ШІ в навчальні програми ЗВО. Оцінювання впливу ШІ сприятиме дослідженню механізмів запобігання упередженості алгоритмів і порушень конфіденційності в процесі навчання.

Література:

1. Gulnar A. Can Machines Think? Technical University of Munich. Munich, 2025. 25 p. URL: <https://www.researchgate.net/publication/395107529> (date of access: 28.10.2025).
2. Толочко С. В., Годунова А. В. Теоретико-методичний аналіз оптимізації дослідницької та наукової діяльності в умовах використання сервісів зі штучним інтелектом. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Т. 2, № 61. С. 18–24. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/61/part_2/3.pdf (дата звернення: 27.10.2025).
3. Дроздова В. В., Рудніцька К. В., Росквас І. А. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах зростаючого впливу технологій штучного інтелекту на освітні процеси. *Академічні візії*. 2023. № 26. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/755/692> (дата звернення: 27.10.2025).
4. Верещака В. Впровадження штучного інтелекту у навчання англійської мови: виклики та можливості для закладу освіти. *Візуальне мистецтво, соціальна культура*,

комунікація: традиції та сучасність: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Черкаси, 28 листопада 2024 р.). Черкаси: ЧДБК, 2024. С. 43–45. URL: <http://csbc.edu.ua/documents/student/111224.pdf#page=43> (дата звернення: 27.10.2025).

5. Eng P. H., Liu R. L. Will intelligent technologies replace humans in the future? An exploratory study for likelihood of intelligent technologies to replace humans in the future. In: *Current and Future Trends on Intelligent Technology Adoption*. Vol. 2. Cham: Springer Nature Switzerland, 2024. P. 171–202. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-61463-7_9 (date of access: 27.10.2025).

6. Songsiengchai S., Sereerat B. O., Watananimitgul W. Leveraging artificial intelligence (AI): Chat GPT for effective English language learning among Thai students. *English Language Teaching*. 2023. Vol. 16, No. 11. P. 1–68. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/b07a/9572e15b0b2ea025fe1ef40280e2009ee1c6.pdf> (27.10.2025).

7. Милостивий Р. Виклики в сучасній вищій освіті, пов'язані з використанням штучного інтелекту. *Prof. Rose Luckin / Професор Роуз Лакін*. 2025. С. 557. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-477-4-144>.

8. Fadillah E. N., Saridah S., Kamilasari M., Nur'aida A., Kamilia A., Sulaeman D. Enhancing prior knowledge development in English language education through Chat GPT-assisted learning. *Journal of Languages and Language Teaching*. 2025. Vol. 13, No. 1. P. 390–401. DOI: <https://doi.org/10.33394/jollt.v13i1.13356>.

9. Stone C. Online learning in Australian higher education: Opportunities, challenges and transformations. *Student Success*. 2019. Vol. 10, No. 2. P. 1–11. URL: <https://search.informit.org/doi/abs/10.3316/INFORMIT.592230377097081> (27.10.2025).

10. Pawlak M. Grammar learning strategies as a key to mastering second language grammar: A research agenda. *Language Teaching*. 2020. Vol. 53, No. 3. P. 358–370. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0261444819000314>.

11. Khalil L., Kholofelo Semono-Eke B. Appropriate teaching methods for general English and English for specific purposes from teachers' perspectives. *Arab World English Journal (AWEJ)*. 2020. Vol. 11. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3582321 (date of access: 27.10.2025).

12. Erarslan A. English language teaching and learning during Covid-19: A global perspective on the first year. *Journal of Educational Technology and Online Learning*. 2021. Vol. 4, No. 2. P. 349–367. DOI: <https://doi.org/10.31681/jetol.907757>.

13. Hidayah N. S. L., Hasyim F. Z., Azizah A. Mastering language skills: Exploring key aspects in ELT (English Language Teaching). *Digital Bisnis: Jurnal Publikasi Ilmu Manajemen dan E-Commerce*. 2023. Vol. 2, No. 3. P. 386–405. DOI: <https://doi.org/10.30640/digital.v2i3.1589>.

14. Chen L., Chen P., Lin Z. Artificial intelligence in education: A review. *IEEE Access*. 2020. Vol. 8. P. 75264–75278. DOI: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.2988510>.

15. Porayska-Pomsta K., Holmes W., Nemorin S. The ethics of AI in education. In: *Handbook of Artificial Intelligence in Education*. Edward Elgar Publishing, 2023. P. 571–604. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781800375413.00038>.

16. Kooli C. Chatbots in education and research: A critical examination of ethical implications and solutions. *Sustainability*. 2023. Vol. 15, No. 7. P. 5614. DOI: <https://doi.org/10.3390/su15075614>.

17. Стасюк О. Л., Хомік О. М., Карпюк Д. Р. Аналіз правових ризиків цифрового оцінювання в умовах змішаного навчання. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2025. № 21. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16869553>.

References

1. Gulnar, A. (2025). Can Machines Think? Munich: Technical University of Munich. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/395107529>
2. Tolochko, S. V., & Hodunova, A. V. (2023). Teoretyko-metodychnyi analiz optymizatsii doslidnytskoi ta naukovoï diialnosti v umovakh vykorystannia servisiv zi shtuchnym intelektom [Theoretical and methodological analysis of optimization of research and scientific activities in the context of using services with artificial intelligence]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 2 (61), 18–24. Retrieved from http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/61/part_2/3.pdf [in Ukrainian].
3. Drozdova, V. V., Rudnitska, K. V., & Roskvas, I. A. (2023). Innovatsiini tekhnolohii vykladannia inozemnykh mov v umovakh zrostaiuchoho vplyvu tekhnolohii shtuchnoho intelektu na osvichni protsesy [Innovative technologies of teaching foreign languages in the conditions of growing influence of artificial intelligence technologies on educational processes]. *Akademichni vizii – Academic visions*, 26. Retrieved from <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/755/692> [in Ukrainian].
4. Vereshchaka, V. (2024). Vprovadzhennia shtuchnoho intelektu u navchannia anhliiskoi movy: vyklyky ta mozhlyvosti dlia zakladu osvity [Implementation of artificial intelligence in English language teaching: challenges and opportunities for educational institutions]. *Vizualne mystetstvo, sotsialna kultura, komunikatsiia: tradytsii ta suchasnist – Visual art, social culture, communication: traditions and modernity: Proceedings of the 2nd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*, (pp. 43–45). Cherkasy: ChDBK. Retrieved from <http://csbc.edu.ua/documents/student/111224.pdf#page=43> [in Ukrainian].
5. Eng, P. H., & Liu, R. L. (2024). Will intelligent technologies replace humans in the future? An exploratory study for likelihood of intelligent technologies to replace humans in the future. In *Current and Future Trends on Intelligent Technology Adoption* (Vol. 2), (pp. 171–202). Cham: Springer Nature Switzerland. Retrieved from https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-61463-7_9
6. Songsiangchai, S., Sereerat, B. O., & Watananimitgul, W. (2023). Leveraging artificial intelligence (AI): Chat GPT for effective English language learning among Thai students. *English Language Teaching*, 16 (11), 1–68. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/b07a/9572e15b0b2ea025fe1ef40280e2009ee1c6.pdf>
7. Mylostyvyi, R. (2025). Vyklyky v suchasniï vyshchiiï osviti, poviazani z vykorystanniam shtuchnoho intelektu. Prof. Rose Luckin [Challenges in modern higher education related to the use of artificial intelligence. Prof. Rose Luckin] (p. 557). DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-477-4-144> [in Ukrainian].
8. Fadillah, E. N., Saridah, S., Kamilaria, M., Nur'aida, A., Kamilia, A., & Sulaeman, D. (2025). Enhancing prior knowledge development in English language education through Chat GPT-assisted learning. *Journal of Languages and Language Teaching*, 13 (1), 390–401. DOI: <https://doi.org/10.33394/jollt.v13i1.13356>
9. Stone, C. (2019). Online learning in Australian higher education: Opportunities, challenges and transformations. *Student Success*, 10 (2), 1–11. Retrieved from <https://search.informit.org/doi/abs/10.3316/INFORMIT.592230377097081>
10. Pawlak, M. (2020). Grammar learning strategies as a key to mastering second language grammar: A research agenda. *Language Teaching*, 53 (3), 358–370. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0261444819000314>
11. Khalil, L., & Kholofelo Semono-Eke, B. (2020). Appropriate teaching methods for general English and English for specific purposes from teachers' perspectives. *Arab World*